

EHEAROME2020

Комунике министара из Рима

19. НОВЕМБРА 2020.

EUROPEAN
Higher Education Area

bologna
process

ITALIAN **BFUG** SECRETARIAT
2018-2020

Edited within the Erasmus+ project “[IN-GLOBAL Enhancing Knowledge of the EHEA and Global Dialogue](#)” in 2023.

The original version of the Rome Communiqué and its annexes are available on the website of the European Higher Education Area:

<https://ehea.info/page-ministerial-conference-rome-2020>

**Co-funded by
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Ми, министри надлежни за високо образовање, састали смо се у онлајн формату 19. новембра 2020., да прославимо постигнућа у протеклих 21 годину од потписивања Болоњске декларације. Поново потврђујемо своју посвећеност развоју инклузивног, иновативног, међусобно повезаног и отпорног Европског простора високог образовања (ЕПВО).

Захваљујемо се Италији на кључној улози у припреми и гостопримству зарад одржавања наше конференције и на томе што ју је прилагодила изазовима пандемије ЦОВИД-19.

ЕПВО је јединствен систем сарадње у којој јавне власти и заинтересоване стране у високом образовању раде заједно на дефинисању и остваривању заједничких циљева. Захваљујући разноликости наших култура, језика и окружења и заједничкој посвећености квалитету, транспарентности и мобилности, наши високошколски системи нуде Европи и свету несвакидашње могућности за подучавање, истраживање и иновацију.

Наша друштва суочавају се са невиђеним изазовима повезаним са ширењем КОВИД-19 широм света и његовим последицама. Пандемија је показала колико смо међузависни и колико смо рањиви. Јасно је показало да смо сви део једне светске заједнице, где је људска солидарност императив. Изузетно ценимо и препознајемо напоре заједница високог образовања у решавању ових изазова и поново потврђујемо своју одлучност да пружимо инклузивно квалитетно високо образовање испуњавајући све своје циљеве и у кризним временима попут ових.

Одлучни смо да омогућимо високошколским установама да помогну нашим друштвима у суочавању са вишеструким претњама глобалном миру, демократским вредностима, слободи информација, здрављу и благостању, не само онима које је створила или погоршала пандемија. Због тога се обавезујемо да ћемо наставити и појачати наше улагање у образовање, како би осигурали да универзитети имају довољно средстава да трансформишу и предводе развој решења за тренутну кризу, опоравак након кризе, и генерално, транзицију у зелене, одрживе и стабилне економије и друштва.

Залажемо се за превазилажење социјалних неједнакости које још увек ограничавају постизање потпуно инклузивног ЕПВО. Дигитализација је омогућила већини наших система да наставе да функционишу током глобалне ванредне ситуације, иако је појачана употреба дигиталних средстава изнела на видело низ ограничења. Високо образовање, са својим изванредним капиталом знања и консолидованим искуством транснационалне и међународне сарадње и истраживања, мора да преузме водећу улогу у истраживању у превазилажењу ових потешкоћа.

Стога је утолико важније да са одлучношћу и оптимизмом гледамо на 2030. годину, уверени да ћемо успети да подстакнемо ефикаснију сарадњу и ближи дијалог између наших земаља, наших система високог образовања и институција и шире заједнице високог образовања.

Драго нам је што можемо поздравити Сан Марино као новог члана ЕПВО. Сан Марино ће бити подржан у спровођењу својих обавеза договореном динамиком и према предвиђеним упуштима.

Наша визија

Предвиђамо ЕПВО будућност као подручје у којем се студенти, особље и дипломирани студенти могу слободно кретати, учити, предавати и вршити истраживања. **Наша визија ЕПВО у потпуности ће поштовати основне вредности високог образовања и демократије и владавину закона.** То ће подстаћи критичко размишљање и објединити могућности технолошког развоја које се нуде за учење и предавање засновано на истраживању. Осигураће да наши образовни системи свим ученицима нуде једнаке могућности у складу са њиховим потенцијалима и тежњама. Свесни смо да ће за ово бити потребно доношење политика и имплементирање мера у нашим националним оквирима, од којих ће неке превазићи високо образовање и подразумевати усклађивање са ширим националним економским, финансијским и социјалним стратегијама.

Обавезујемо се да ћемо испунити нашу визију до 2030. године, градећи инклузивни, иновативни и међусобно повезани ЕПВО за подупирање одрживе, кохезивне и мирне Европе:

- **Инклузивно**, јер ће сваки полазник имати једнак приступ високом образовању и биће му у потпуности подржан у завршетку студија и обуке.
- **Иновативно**, јер ће увести нове и боље усклађене методе и праксе учења, подучавања и оцењивања уско усклађене са истраживањима.
- **Међусобно повезани**, јер ће наши заједнички оквири и алати и даље олакшати и побољшати међународни дијалог, реформе и мобилност особља и студената.

Високошколске установе имају потенцијал да покрену велике промене - побољшавајући знање, вештине и компетенције студената и друштва за побољшање одрживости, заштите животне средине и других кључних питања. Оне морају да припреме студенте да **постану активни, критички настројени и одговорни грађани**, као и да им пруже могућности за целоживотно учење како би се ојачала њихова улога у друштву.

Високо образовање бити кључни актер у испуњавању **циљева одрживог развоја Уједињених нација до 2030. године**. Обавезујемо се да ћемо пружити подршку нашим високошколским институцијама у довођењу њихових образовних, истраживачких и иновационих капацитета који ће се носити са овим основним глобалним циљевима и распоређивање ресурса како би се осигурало да наши системи високог образовања доприносе постизању **циљева одрживог развоја**. Прелазак на климатску неутралност од суштинског је значаја за све нас, и студенти морају бити припремљени за нове „зелене“ послове и активности. Високошколске установе морају да понуде могућности доквалификације и преквалификације из перспективе целоживотног учења, и омогућити им да креирају и користе нове технологије и приступе.

Друштво ће се и даље ослањати на **квалитет високог образовања у ЕПВО**, знајући да ће све високошколске институције подржати снажну културу **академског и научног интегритета** која блокира све облике академске преваре, искривљавање научне истине и кршење националног и међународног права и тај приступ ће подржати све високошколске установе и сви јавни органи.

Основне вредности

Поново потврђујемо своје опредељење за промовисање и заштиту **основних академских вредности у целом ЕПВО кроз интензиван политички дијалог и сарадњу** као неопходним темељем за квалитетно учење, подучавање и истраживање као и демократских друштава. Ми се залажемо за очување институционалне аутономије, академске слободе и интегритета, учешћа студената и особља у управљању високим образовањем и јавној одговорности за високо образовање

Тражимо од Групе за праћење Болоњског процеса (БФУГ) да развије **оквир** за унапређење основних вредности ЕПВО који ће подстаћи саморефлексију, конструктиван дијалог и узајамно учење међу националним властима, високошколским институцијама и организацијама, истовремено омогућавајући процену степена које су поштоване и имплементирани у нашим системима. Усвајамо **дефиницију академске слободе** као слободу академског особља и студената да се баве истраживањем, подучавањем, учењем и комуникацијом у друштву и са њим без страха од одмазде ([Прилог I](#)).

Поново потврђујемо своју посвећеност неговању етике, транспарентности и интегритета кроз образовање и истраживање и напомињемо да Платформа Савета Европе о етици, транспарентности и интегритету у образовању (ETINED) нуди могућност свим члановима ЕПВО, консултативним члановима и партнерима да сарађују да би се постигао овај циљ.

Изградња будућности

Инклузивни ЕПВО

Социјална димензија високог образовања остаће у средишту ЕПВО и подразумеваће пружање могућности за равноправно укључивање појединаца из свих друштвених група. Студенти различитог друштвено-економског, професионалног, културног и образовног порекла морају имати могућности и алате да у било које доба живота пронађу и искористе образовне опције које су за њих најкорисније.

Ми се залажемо за јачање социјалне укључености и унапређење квалитетног образовања користећи у потпуности нове могућности пружене дигитализацијом. Иако се наша друштва све више ослањају на иновативне технологије, укључујући вештачку интелигенцију, морамо осигурати да оне поштују етичке стандарде и људска права и да немају негативне последице у погледу инклузије. Схватимо да дигитализација не нуди решења „јединствене за све“ и тражимо од БФУГ-а да предложи начине на које сви студенти могу имати користи од нових технологија.

Усвајамо „**Начела и смернице за јачање социјалне димензије високог образовања у ЕПВО**“ ([Прилог II](#)) и обавезујемо се да ћемо их спровести у наше системе, засноване на њиховом проширеном разумевању социјалне димензије. Ангажоваћемо се у широком дијалогу о томе како у потпуности применити принципе и смернице на националном нивоу. Подржаћемо наше високошколске установе у њиховом интегрисању у њихову институционалну културу и основне мисије високог образовања: учење и подучавање, истраживање и иновације, циркулација и досег знања, институционално управљање и руковођење. Молимо БФУГ да нас извести 2024. године о конкретно предузетим корацима и повезаним мерама надзора, како би се обезбедило праћење засновано на доказима.

Препознајемо важност заштите права студената кроз законодавство; ми се обавезујемо да ћемо у наше националне системе увести и подржати наменске мере и структуре за њихово унапређивање, као што су студентски омбудсмани или слична решења која већ постоје у многим земљама ЕПВО. Обавезујемо се да ћемо омогућити такве опције у нашим земљама и системима високог образовања и подстаћи ћемо сарадњу у оквиру Европске мреже омбудсмана у високом образовању (ЕМОВО).

Иновативни ЕПВО

Подржавамо наше високошколске установе у интензивирању њихове потраге за **решењима изазова са којима се наша друштва суочавају. Друштвене, људске и креативне науке и уметности** морају да наставе да играју своју виталну улогу, дајући дубину нашим животима и омогућавајући нам да разумемо и делујемо у свету који се мења. Наше високошколске установе морају да се ангажују са својим заједницама како би предузеле заједничке активности које су узајамно корисне и друштвено одговорне.

Биће потребно брзо **ажурирање знања, вештина и компетенција** да би се одговорило изазовима и да би се развиле могућности које ће донети нова деценија. Институције високог образовања наставиће да диверзификују своју понуду за учење и иновирају садржаје и начине извођења, како би одговориле растућим потребама за иновативним и критичким размишљањем, емоционалном интелигенцијом, лидерством, тимским радом и способностима за решавање проблема, као и предузимљивим ставовима.

Флексибилност и отвореност путева учења, који су део оригиналне инспирације за Болоњски процес, важни су аспекти **учења усредсређеног на студенте** и све су већа потражња у нашим друштвима. Поред програма пуног образовања, високошколске установе можда желе да уведу или побољшају своју постојећу понуду **мањих јединица учења**, укључујући микро-креденцијале, које ће људима требати да испуне или ажурирају своје културне и професионалне компетенције. Молимо ВФУГ да истражи како и у којој мери ове **мање, флексибилне јединице, укључујући оне које воде до микрокредитива**, могу бити дефинисане, развијене, имплементиране и препознате од стране наших институција помоћу ЕПВО алата.

Ми усвајамо: „**Препоруке за националну / владину подршку / акцију за унапређење високог образовања у настави и подучавању у ЕПВО**“ (**Прилог III**) за подршку високошколским установама у сталном развоју усредсређеној на студентско учење и подучавање. Препоруке садрже повећану подршку за све полазнике, као и за наставно и ненаставно особље. Академско особље, укључујући млађе академике, захтева стабилне прилике за запошљавање и каријеру, поштовања за наставу и истраживање, атрактивне радне услове, приступ модерном развоју особља и признавање њихових достигнућа. У свим тим аспектима, подстицаћемо дијалог и сарадњу на учењу и подучавању у нашим националним системима и на нивоу ЕПВО.

Обавезујемо се да подржимо наше високошколске институције у коришћењу дигиталних технологија за учење, подучавање и оцењивање, као и за академску комуникацију и истраживање, и да улажемо у **развој дигиталних вештина и компетенција за све**. Ми се залажемо да подржимо развој **отворено лиценцираних материјала** који се могу лако поделити међу заинтересованим странама у високом образовању, који их могу прилагодити и преуредити за властите потребе.

Међусобно повезан ЕПВО

Сарадња и мобилност повезују наше системе и подстичу развој интеркултурних и језичких компетенција, шире знање и разумевање нашег света. Стварање директних контаката и синергије између наших различитих култура и система високог образовања, мобилност особља и студената доприноси изврсној и релевантној високој образовању у ЕПВО, што га чини атрактивним и конкурентним на глобалном нивоу. Препознајемо значај и предности физичке мобилности за студенте, кандидате за докторат и особље. Без обзира на тренутне потешкоће у вези са пандемијом, потврђујемо наш циљ да најмање **20% оних који дипломирају унутар ЕПВО треба да су провели период студирања или обуке у иностранству, и даље се обавезујемо да ћемо омогућити свима који су у процесу учења да стекну међународне и интеркултуралне компетенције путем интернационализације курикулума и искусе неки облик мобилности**, било да се користе физички, дигитално побољшани (виртуелни) или мешани формати.

Дигитална решења олакшаће сигурну, ефикасну и транспарентну **размену података**. Потребни су заједнички дигитални приступи за јачање препознавања, осигурања квалитета и мобилности. Тражимо од БФУГ да мапира постојећа и пронађе нова решења како би се ојачала интероперабилност дигиталних система и размена података о студентима и установама, уз пуно поштовање приватности и сигурности.

Дубља сарадња између високошколских установа помоћи ће у решавању горе наведених циљева кроз заједничко иновативно подучавање и истраживање. Настојаћемо да уклонимо препреке сарадњи на националним нивоима и да свим високошколским установама у ЕПВО омогућимо да имају користи од ње. Савези формиран у оквиру Иницијативе европских универзитета представљају један нов начин истраживања дубље и веће сарадње и откривање препрека транснационалној сарадњи институција високог образовања у будућности.

Имплементација

Узимамо у обзир резултате описане у **Извештају о имплементацији Болоњског процеса** о напретку оствареном у последње две деценије. Остварени резултати су импресивни. Ипак, доста посла је остало да се уради како би се осигурао даљи напредак ЕПВО-а, утемељеним на јаким вредностима, и могућности пружања подршке у међусобној повезаности, иновацијама и инклузивном високом образовању у наредним деценијама.

Ми ћемо наставити да се ослањамо на континуирану подршку Еразмус програма и других програма који омогућавају мобилност и кооперативност у остваривању наших обавеза.

На Министарској конференцији у Паризу 2018. године одлучили смо посветити посебан напор завршетку имплементације три **“кључне обавезе”**, неопходне за функционисање ЕПВО: Оквири квалификација и ЕСПБ, Лисабонска конвенција о признавању и додаток дипломи, и Осигурање квалитета у складу са Стандардима и смерницама за осигурање квалитета у европском простору високог образовања (ЕСС).

Поново потврђујемо своју посвећеност пуној примени ових мера. Молимо БФУГ да настави да користи **метод узајамне подршке** како би то постигло и проширило на друге области политике. Ми се обавезујемо на континуирано учешће и допринос наших сопствених земаља у овим напорима.

Обвезујемо се да ћемо довршити и даље развијати **националне оквири квалификација** компатибилне са **свеобухватним оквиром квалификација Европског простора високог образовања (ОК-ЕПВО)** и тражимо од БФУГ-а да настави са ажурирањем критеријума за самопроцену како би укључио јачи елемент узајамног прегледа националних извештаја. Ми дајемо мандат **Мрежи дописника за оквир квалификација** да наставе са радом у наредном радном периоду, доприносећи даљем развоју ОК-ЕПВО и самопроцени националних оквира квалификација у односу на њега.

Појачаћемо имплементацију **Лисабонске конвенције о признавању Савета Европе / Унеска**, укључујући квалификације и периоде студирања изван ЕПВО, користећи заједничке критеријуме за оцењивање и извештаје у сарадњи са Комитетом Лисабонске конвенције о признавању и мрежом ENIC/NARIC.

Обвезујемо се на **аутоматско признавање академских квалификација и периоде студирања из система ЕПВО** тако да студенти, особље и дипломци могу слободно да се крећу ради учења, предавања и истраживања. Направићемо неопходно законодавне промене како би се гарантовало аутоматско признавање на нивоу система за квалификације које се испоручују у ЕПВО земље у којима осигурање квалитета функционише у складу са ЕСС и где је у потпуности успостављен национални оквир квалификација. Такође, подстицемо примену договорених и сигурних система дигиталне сертификације и комуникације као што је blockchain, као и даљи развој Базе података резултата екстерног осигуравања квалитета (DEQAR) како би се олакшало аутоматско признавање.

Обвезујемо се да ћемо преиспитати сопствено законодавство, прописе и праксу како бисмо обезбедили поштено признавање квалификација које имају избеглице, расељена лица и особе у ситуацијама попут избегличке, чак и кад оне не могу бити у потпуности документоване. Поздрављамо **Европски пасош квалификација за избеглице** и подржаћемо даље ширење његове употребе у нашим системима.

Признајемо напредак постигнуту развоју **система осигурања квалитета** усклађених са ЕСС и обвезујемо се уклањању преосталих препрека, укључујући и оне повезане са прекограничним радом агенција које су регистроване код EQAR и примену Европског приступа за осигурање квалитета заједничких програма. Обвезујемо се да осигурамо да наши спољни аранжмани за осигурање квалитета покривају прекогранично високо образовање са једнаким стандардима као и за домаће пружање услуга. Имајући у обзир потребу за повећану флексибилност и отвореност путева учења, мањим јединицама учења и побољшаним синергијама између високошколских установа, подстицемо унапређивање оријентисано на коришћење ЕСС-а за подршку иновацијама у високом образовању и његовој гаранцији квалитета.

Обавезујемо се на даљи развој сарадње са **Европским истраживачким простором**. Позивамо БФУГ да настави блиску сарадњу са Европским комитетом за истраживачки простор и иновације (ERAC) на подстицању бољих синергија и усклађивања између образовања и истраживања и иновацијских политика. Фокус ће бити на развоју учења заснованог на истраживању, са гаранцијама на академску и научну слободу, као и повећању подршке постизању Циљева одрживог развоја.

Ми се залажемо за циљ **изградње уско повезане и одрживе заједнице високог образовања** која подстиче инклузију, комуникацију, сарадњу и солидарност, што је неопходно за **релевантност и изврсност будућег ЕПВО**. Да бисмо то постигли, ми се обавезујемо да ћемо наше националне високошколске секторе информисати о и укључити у развој ЕПВО, и блиско сарађивати са студентским и универзитетским удружењима и мрежама на развоју и спровођењу националних реформи. Ми учавамо важност широких консултација у циљу да се идентификују будући приоритети ЕПВО, и молимо БФУГ да организује догађаје ЕПВО, као што су **транснационални семинари, радионице и слушања** који се обраћају широј заједници високог образовања (студенти, академско особље и спољни актери), како би разговарали о садашњим и будућим циљевима и истражили заједничке начине за њихово достизање.

ЕПВО у глобалном контексту

Иако, истински жалимо што је пандемија ЦОВИД-19 онемогућила одржавање форума за глобалну политику како је предвиђено, драго нам је да је наша Конференција укључила и глобалну сесију. Поново се обавезујемо на међународни дијалог о вредностима, политикама и реформама високог образовања, ослањајући се на искуство ЕПВО, као и на искуствима других подручја света, и тражимо од БФУГ да даље развија и ојача Глобални дијалог у наредном радном периоду.

Поздрављамо усвајање **УНЕСКО-ове Глобалне конвенције о признавању квалификација у вези са високим образовањем и обавезујемо се да ће брзо бити ратификован**, како би се омогућило фер признавање квалификација и периоди студија изван ЕПВО, користећи критеријуме за оцењивање и извештаје који су у складу са Лисабонском конвенцијом о признавању.

Признајемо недавно ревидирани Magna Charta Universitatum и ценимо његово укључивање глобалних вредности различитости, инклузије и друштвене и грађанске одговорности.

Закључци

Позивамо БФУГ да се бави акцијама и приоритетима који су назначени за наредну деценију са свеукупном сврхом стварања **Европског простора високог образовања који испуњава нашу визију и остварује наше циљеве до 2030. године**. За нашу Конференцију у 2024. години, обавезујемо БФУГ да произведе извештај о имплементацији који ће оценити напредак у договореним одговорностима.

Са захвалношћу прихватамо понуду Албаније да буде домаћин следеће Министарске конференције ЕПВО и Болоњског глобалног политичког форума у Тирани 2024. године.

Прилози

- **Прилози I:** Изјава о академској слободи
- **Прилози II:** Начела и смернице за јачање социјалне димензије високог образовања у ЕПВО
- **Прилози III:** Препоруке за националну / владину подршку / акције за унапређење наставе и учења у високом образовању у ЕПВО

Co-funded by
the European Union

This translation is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

